

ŠELKOSIEN HERRA

Pekka Perttu

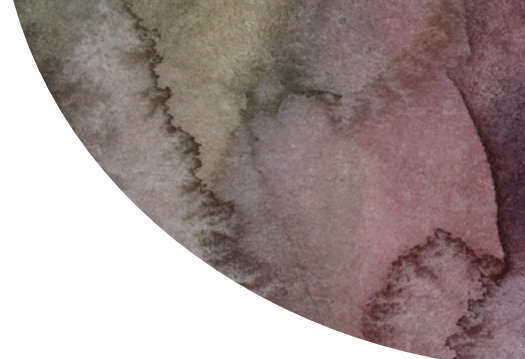
Korppi. Tuo Kalevalan kuulusa korppijen herra, on kaikilla niin tuttava, jotta ei ainakana šen ulkonäkyö tarviče esitellä. Ta mitäpä tuošta huaškalinnusta kirjutellakana, šuattau kennih ajatella. Älykäš rosvo ta hävitöin ryöväri.

Vain jošpa emmä kiirehtis heti tuomičcomah, vaikka nuo šyyttiet taijetahki olla totta. Tiijämmäkö korpista riittäväšti? Tiijetähkö kaikki šenkin verran, jotta korppi on varpuslintu ta kuuluu varislintujen šukuh. Tietyšti kun vertuau korppie pienimpih varpuslintuloih, esimerkiksi keltapiätijaseh, min paino on 5–7 grammua ta pivuš häntöneh 9,5 cm, on vaikie uškuo niijen šukulaisuuteh, šentäh kun korpin paino on 1,5 kilon vaiheilla, pivuš läheš 70 šenttie šekä šiiventerien väli lennošša 1,3 metrie. Vain korppi (kannattau mainita šen «arvonimiki» – *Corvus corax*) on šiitäki varpuslintujen jättiläisetuštaja.

«Mušta kuin korppi» on tavallini šanonta rahvahan välissä. Ta komienkiiltäjä šinimušta še onki. Kuulusa venäläini eläinstarinojen kirjuttaja Ivan Krylov panou revon korppie mielisselleššäh kehumah šen pukuo:

Hyvyä huomenta, herra Korppeliini,
a kun on še paita šiula viini.
Meillä muilla - nahkatakki,
teilä kiiltomušta frakki.

Korpin elämässä on äijän šemmosie piirtehie, kumpaset pannah ajattelijan ihmisen šuoraštah kunnivoittamah tätä erittäin jykien'okkaista lintuo huolimatta šen oveluuvvešta ta ilkitöistä, varšinki toisie lintuja šekä niijen pešie ta poikovehta kohti. Enšiksi še on pitkäkäsin kaikista muajilman lintuloista. Tietokirjojen mukah še eläy 100-150 vuotta. Pitkäikäisyvven tunnuškuva. Ta šama korppi, mi pitäy šilmällä korkien männyn latvašta šiun touhuja mökkis venehvalkamošša, on nähny šekä tuattoš, jotta ukkoš touhuja. Ta šen muisti ei petä konšana.

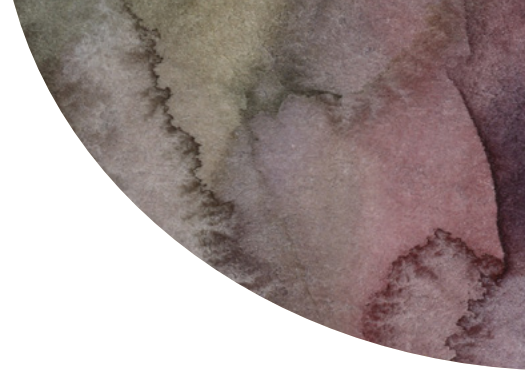
Kuulusa on korppi šamoin šiiitaki, jotta še on Karjalašša kaikkein aikasin pešijä, još ei oteta lukuh muista lintuloista kokonah eruojua käpylintuo, mi muniu kaikkein äkeimpien talvipakkasien aikana. Korpin kiimakisat aletah jo tuiskukuušša ta muninta šulakuun alkupuolis-kolla, konša meilä, varšinki pohjoispiirilöissä on vielä liikkumattomat hanket.

Korpin kiimakisat ollah aivan eriskummaliset. Olen onnistun näkömäh šitä vaikuttava näytöštä kakši kertua elämäššäni: pikkupoikana Köynäšvuaran pohjoisrintien piällä ta toisen kerran, šiinä kymmenisen vuotta takaperin, Petroskoin lähellä, Ankkajärven jiiällä (homselkäläisien mukah järven nimi on Ankiejärvi). Šitä lentokyvyn šuoritušta erämuan piällä kevyäsen vivahtavan šalon hankimaiselmašša on tovela mieltä ylentävä tapahtuma. Korppipari mutkittelou liitolentuo korkiella ilmašša heliešti klonkkuon, ta šiiitä linnut äkkie kirvotah tunteissah šuorah valkieta muata kohti melkein ummešša šiivin, kuni aivan viime hetkellä kimpaisah ylös vierekkäh šiivet ummešša. Šiinä on äkkiheittoja ylös, alaš ta šivuloilla, jyrkkie mutkie ta kuperkeikkuja, ta koko ajan ne ollah noin metrin piäšša toisistah. Tuntuu niin, kuin ne ois šivottu toisihis millänih näkymättömällä nauhalla, niin tarkkah ne matkittih toiseh liikkehie. Lopukši ne tupšahetah rinnakkah lumikentällä, missä kiimamänöt jatutah.

Väitetäh, jotta harva ihmini on piäššyn näkömäh korppien lemmeleikkijä muašša. Vain miula on šattun šemmoni onnenpotkahuš, jotta olen nähnyh niitäki ylempänä mainiččomani järven jiiällä.

Oli lumišatieni päivä tuiskukuun lopulla. Hil’p’aista ta tyhjyä koko miän huvilakyläššä, olin šielä yksin. Yhtäkkie kuin taivahašta olis tipahtan jiiällä korppipari, kumpasilla šiiäštä huolimatta oli mieleššä kevyäset meininkit. Ne istuuvuttih vaššakkah jiiällä noin šylen piäšša toisistah ta šiinä minuutti välie hypähettih mäne tiijä metrin korkevuolla ilmah ta tupšahettih tuaš šamah paikkah. Še kävi niin yhtäaikua, jotta oli mahotoin erottua kumpani heistä olis ollun enšimmäini. Šitä ne lopulla muutti «taktiikkua». Šiinä oli kumarteluo niska jäykänä, monenmoista tepašteluo, šiipien levittelyö ta viimein ne tartuttih toisihis mahtavista n’okistah, mit tovela ollah tosi šuuret linnun kokoh verraten. Ta tämmöistä temppuiluo jatku loputtomih. Kylmin šitä kačellešša ta myöššyin pirttih.

Korpin kunnivokši on šanottava, jotta valittuoh kerran elämänkaverih, še ei konšana enämpi vajeha puolisuoh, vain jiiäy šillä uškollisekši koko elämäh ajakši, šamoin kuin joučen.

Pešäpaikan valitešša ta pešän rakentamisešša korppi-tuatto täyttäy kaikki emäntäh juonit, kumpasie šillä on riittäväšti. Toisinah isäntä joutuu rakentamah toisenki pešän, kuni emälin-tu hyväkšyy niistä jommankumman. Pešä on tavallisešti jyrkällä kallivoreunalla tai šuurešša puušša ta on aikamoini rišulinna. Vain hyväkšyttyö pešäh korppipari pitäy šitä kotinah vuo-sikaupalla.

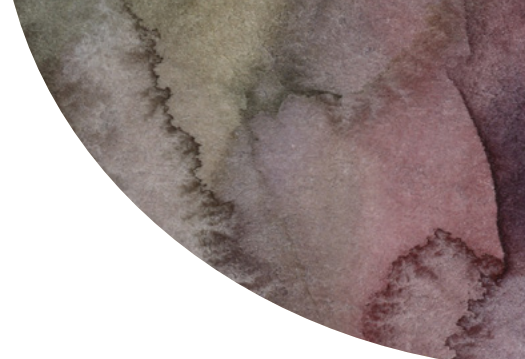
Pešäpiirissäh korppi on erikoisen vihani ta vuarallini kaikilla pešyä läššä tulijilla. Še voit käyvä min hyväh petolinnun kimppuh. Riittäy kun šanomma, jotta iče kotkaki kiertelöy kohtaukšie korpin kera. Viisahana ta voimakkahana kotih puoluštajana še toimiu hyvin tar-kašti šuunnitellen – še tiijetäh kaikki ta šiksi yritetäh pisyö šiitä erikseh.

Eräš ranškalaini ornitologi (Menatori) kertou aika kummallisen tapahukšen korpin käyt-täytymiseštä, šilloin kun ihmini läheštuy šen pešyä. Korpit ei hyökätä piällä, vain lennetäh pois, istuuvutah parinkymmenen metrin piäh pešäštä ta praukutah vihasešti. «Nävin yhen korpin, kumpani joka kerta, kun tulin šen pešän luo, istuutu šamah petäjäh ta halteissah alko repie raivokkahašti männyn nieklasie ta työnnellä niitä alaš. Vain välillä še ärähteli vihasena ta hyökkäsi tuaš nieklojen kimppuh.

Voimah ta kykyh korppi näyttäy erikoisešti ruuvvan ečošša. Kaikenmoiset propuastinat še löytäy heti. Ei šuotta šanota: on kuin korpit rauhnoilla. Täššä še ruatau erikoisen hyövyllistä työtä, šentäh kun ruavot ollah aina kaikkien tautijen levittäjje. Vain kyllä šen eineheh kuuluu äijän muutaki. Hiirilöistä jäniksih ta mečošta pikkulintuloih – mikänä ei ole täyveššä turvašša korpin hyökkäykšiltä. Varšinki jäniksie še hätyyttelöy äijälti, šentäh kun korppi tyk-kyäy erikoisešti jäniksen lihašta. Näiltä ominaisuukšiltah še muissuttou enämmän peto- kuin varpuislintuo. Vaikka kyllä še käyttäy kašviruokuaki, varšinki marjua.

En malta olla kertomatta täššä eräštä aivan tavallista tapahušta korppien ruuvvan hankin-tapuuhistah. Tapahukšešta, mi oli Šalmenkorvalla monie vuosie takaperin, tulou šelvästi ilmi korppien viisahuš, rohkevuš ta šamoin hävittömyyš.

Olin kerran käynyn onkittamašša maimasekši torkkuloih vakallisen pientä šärkie. Oli ke-vätkešä ta hauki puuttu vielä pahoin uistimeh ta šiksi olin piättän panna kotirantah muuto-man torkun. Šärkie šuau Köynäškošen nisašta, virran kainalošta konša vain ta vaikka kuin äijän. Vain šinne pitäy ajua, eihän šitä nykyaikana kehtua šoutua vaikka matkua on vajua kilometri. Konehella šinne piäšöy viijješšä minuutissa.

Luajin šen reissun, panin šarit šuurempah vakkah ta märän šäkin piällä, jotta ei maimaset käpistyis. Vakan panin kylyn šeinäviereh varjoh parinkymmenen metrin piäh pirtin ikkunašta. Iče läksin panomah torkkuja kuntoh.

Vähäsen ajan piästä tulin mökistä pihalla ta huomasin mäntyjen latvoissa korppiparven. Šamalla hetkellä leuhahti kylyn luota yksi korppi lentoh.

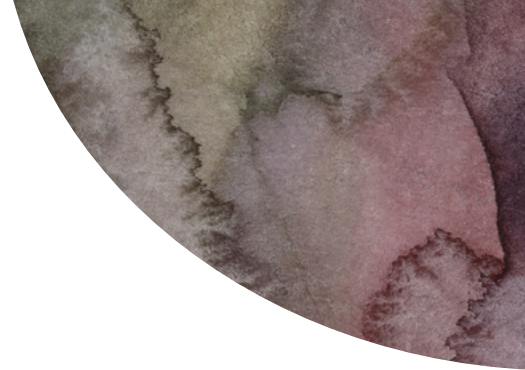
– Maimaset! välähti mieleššäni ta painuin juokšujalkua vakan luo. Šelvä juttu, jykäie märkä šäkki oli huiskattu kalojen piältä pois ta ainaki puolet niistä oli viety...

Manualin ta kiruolin šiinä kotvasen. Kaloja oli jälellä vielä kymmenisen, voit olla enämänki. No, riittäy niitä. Otin kylyn šinčistä šuuren muovikalvon, panin šen kakššin kerroin ta šivoin šen lujašti vakan piällä pyykkinuoran pätkällä ta läksin jatkamah töitäni. Korpit jätih kaččelomah mäntyjen latvoista ta mie ilkuin niillä: «Että kyllä enyä varašša!» Ei ne milma yhtänä varattu, ne tiijettih, jotta ei miula ole pyššyö.

Illempänä, kun läksin torkkujeni kera rantah, maimaisvakallani milma vuotti kauhie paukku: kaikki touhuni oli mänty ihan tyhjäh – vakašša ei ollun ainuotakana šärkie! Oli nuo rosvot oltu niin älykkähie, jotta oli revitty muovikalvon nuoran alta pois – korppihan on tovela voimakas – ta vakka oli tuaš auki. Vain nuora oli jäänyn paikallah. Niin ne oli pisselty poškeheš kaikki kalani. Tosin, kun rupesin puistelomah šäkkie, šieltä tipahti kakši šärkie, niin jotta kakši torkkuo šuatoin järveh. Ta huomeneššella oli yksi hauki veneheššäni.

Olin kuiteinki niin pahalla piällä tapahuksešta, jotta vašta myöhemmin voin ihmetellä korppien oveluutta ta viisahutta. Ta vašta šuomuttuaissa haukie alko tapahus milmaki huvittua ta tosieh ihmetyttyä. Kuvittelin mitein lujašti šiinä šai kiskuo muovikalvuo ta kekšie še enšin ainuokši keinokši. Muovi oli melko pakšu, šitä ne ei šuatu rikki.

Varislinnut tunnetahki muajilman kaikkein älykkähimpinä lintuloina, kumpasista korppi on hokšuavaisin ta lahjakkahin. Še kešuutuu helpošti, opaštuu tuntomah heti ken hänešta pitäy, ken ei. Tuntou isäntäh iänešta tai kävelytavaštaki, opaštuu iäntämäh monie šanoja. Joka korppi erehtymättä erottau mečäštäjän tavallisešta matkalaisešta ta šiksi še ei koššana hairaha šiinä, šentäh kun šemmoni erehyš šuattais maksua šillä henken. Voit tämäki olla erähänä šelitykšenä šen pitkäikäisyyteh.

Korppie ušein moititah erakokši, jotta ei še šovi elämäh muijen lintujen eikä šukulaisieh kera. Še pešiytyyki loittosilla šalovuaroilla, niijen kallivoilla. Mistä lienöy ni alkan tämän muššan linnun mušta maineh.

En ollenkana kannata näitä mielipiteitä. Erakokšiki en voi šitä millänä šanuo. Pešimispai-kakšeh še tarviččou vain rauhallista šaluo. Ruuvvan eččoh korpit lennetäh aina parittain, še on šiäntö. Harvoin näköy yksinäistä korppie ta šenki vain šilloin, kun muamo on pešälläh joko hautomašša munie, taikka lämmittelömäššä poikasieh. Vain muuh aikah ne ollah aina liikkehellä kahen. Ta kun poikaset opaššutah lentämäh, koko pešoveh liikkuu yheššä. Šy-kyšyllä ta šyyštalvella voit nähä šuurie korppiparvija missänih lumisella šuon aukiella eikä missänä ruuvvan ečošša, vain ihan šeuruštelumieleššä.

Korppi on mahtava korven eläjä – tämä on kyllä totta. Kun kaččou talvella esimerkiksi kquatopaikoilla keräytynehie korppija ta variksie, šuau nähä korpin mahtavuon ihan huvittavie kuvie. Ne kävelläh koppavan näkösinä mahtavien n’okkieh kera, variksien kešellä, vain ei kiinitetä variksieh kerraššah mimmoistakana huomijuo, aivan kuin niitä ei oliskana. Ihan tahallah ei huomata niitä.

Ei korppi ole erakko šen kummemmin, kuin muutkana linnut. Šiitä voit olla ihan varma, kun kaččou korppiparvien tuluo kquatopaikoilta yöpuullah. Šilloin voit laškie šavoinmiärin šamah šuuntah lentäjie otukšie.

Vain kun mušta maineh on liimautun tuoh šelkosien herrah, niin šiieh on šitä helppo lisyäl-lä. Šiieh on liitetty vaikka mimmosie einušmerkkijä ta uškomukšie. Šitä pietäh pahanhenken palvelijana, kuoloman einuštajana ta vaikka minä. «Korppi kruakkuu onnettomuutta, varis – pahua šiätä». Niin kuin kaikki varislinnut, korppiki kantau pešähäš kaikenmoisie kiiltäjie pikkuesinehie, šamoin kopeikkojaki. Muinais-Venäjällä oli uškomuš, jotta još kennih löytäy rahan korpin pešäštä, še rikaštuu heti. Tämä uškomuš olis voinun tulla korpilla vuarallisekši. Vain onnekši šiinä oli vielä jatkuo: pešan ryöštäjie šamašša uškomukšešša varotettiin, jotta korppi šuattau koštua ryöštäjällä ankarašti. Šiksi pešien ryöštäjie oli vähän.

Nämä uškomukšet ollah tuaš ristiriijašša kanšanstarinojen korpista muotoštaman kuvan kera. Šielä korppi näyttäy iččieh ušein viisahuon mallina: vain še tietäy tien «elävän vejen» luo ta käyt šitä pelaštuaissa pahah tilanteheh joutunehta starinan šankarie.